

Obiteljska politika između familizma i novih socijalnih rizika

Okrugli stol: „Obitelj nekad, obitelj danas: Jesmo li znali i znamo li odgovoriti na potrebe obitelji”

Zagreb, 15. svibnja 2019.

doc.dr.sc. Jelena Matančević, Studijski centar socijalnog rada

Suvremene funkcije obiteljske politike

- Promjene u kontekstu trendova: promijenjeni obrasci sudjelovanja muškaraca i žena na tržištu rada, nepovoljni socio-demografski trendovi, promjene u obiteljskim strukturama
  - ✓ Olakšavanje usklađivanja obiteljskih obaveza i plaćenog rada
  - ✓ Važnost ranog odgoja i obrazovanja (višestruka uloga!)
  - ✓ Promocija rodne ravnopravnosti
  - ✓ Doprinos kvaliteti obiteljskog života
  - ✓ Prevencija i ublažavanje siromaštva djece
  - ✓ Promicanje socijalne kohezije
- Procesi defamilizma i individualizma
- Povezanost obiteljske politike i drugih sustava socijalne politike

Socijalna ranjivost i novi socijalni rizici za obitelji

- Neadekvatnost klasičnih sustava socijalne sigurnosti u odgovoru na „**nove socijalne rizike**“: posjedovanje nedostatnih ili zastarjelih vještina, usklađivanje radnih i obiteljskih obaveza, samohrano roditeljstvo, potrebe skrbi za starijim ili nemoćnim osobama, nedovoljnu pokrivenost sustavom socijalne zaštite atipičnih radnih karijera
- Koncept socijalne ranjivosti – proizlazi iz nestabilnosti zaposlenja i prihoda, posljedica je slabe socijalne integracije i nesigurnog položaja pojedinaca u društvu
- Utjecaj krize na rizik socijalne ranjivosti koji pogađa i ranije srednje slojeve!
- Promocija paradigme **socijalnog ulaganja** u obiteljskoj politici

Europski okvir politika suzbijanja siromaštva djece

- **Barcelonski ciljevi:** obuhvat 33% djece jasličke i 90% djece vrtičke dobi
- **Europa 2020:** ciljevi u području smanjenja siromaštva i socijalne isključenosti, u području obrazovanja te zaposlenosti
- Paket o socijalnom ulaganju (EK, 2013.) -> paradigma soc.ulaganja!
- Preporuke VE (2014.) i EU (2013.) -> prioritet smanjenje siromaštva djece; mjere smanjenja nejednakosti u ranoj životnoj dobi; Intervencije u cilju izjednačavanja životnih šansi djece; 3 razine intervencija:
  1. omogućavanje obiteljima pristup resursima i sudjelovanje roditelja na tržištu rada
  2. smanjivanje nejednakosti u ranoj životnoj dobi, kroz ulaganje u ranu skrb i obrazovanje,
  3. promocija prava djece na sudjelovanje
- perspektiva prava djece!

Hrvatski okvir politika suzbijanja siromaštva djece

- Zajednički memorandum o socijalnom uključivanju (2007.)
  - povećanje obuhvata djece predškolskim obrazovanjem; prevencija napuštanja školovanja
- Nacionalna strategija za prava djece RH 2014.-2020.
  - Sveobuhvatan pristup dobrobiti djece; naglasak na prevenciji siromaštva djece kroz razvoj predškolskog odgoja i obrazovanja, potpore uključivanja roditelja na tržište rada, prava djece na sudjelovanje u aktivnostima i dr.
- Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u RH 2014.-2020.
  - Djeca i mladi kao jedna od skupina s najvećim rizikom od siromaštva; rano obrazovanje i dostupnost socijalnih usluga ranjivim skupinama ključni u suzbijanju siromaštva i socijalne isključenosti te smanjenju nejednakosti

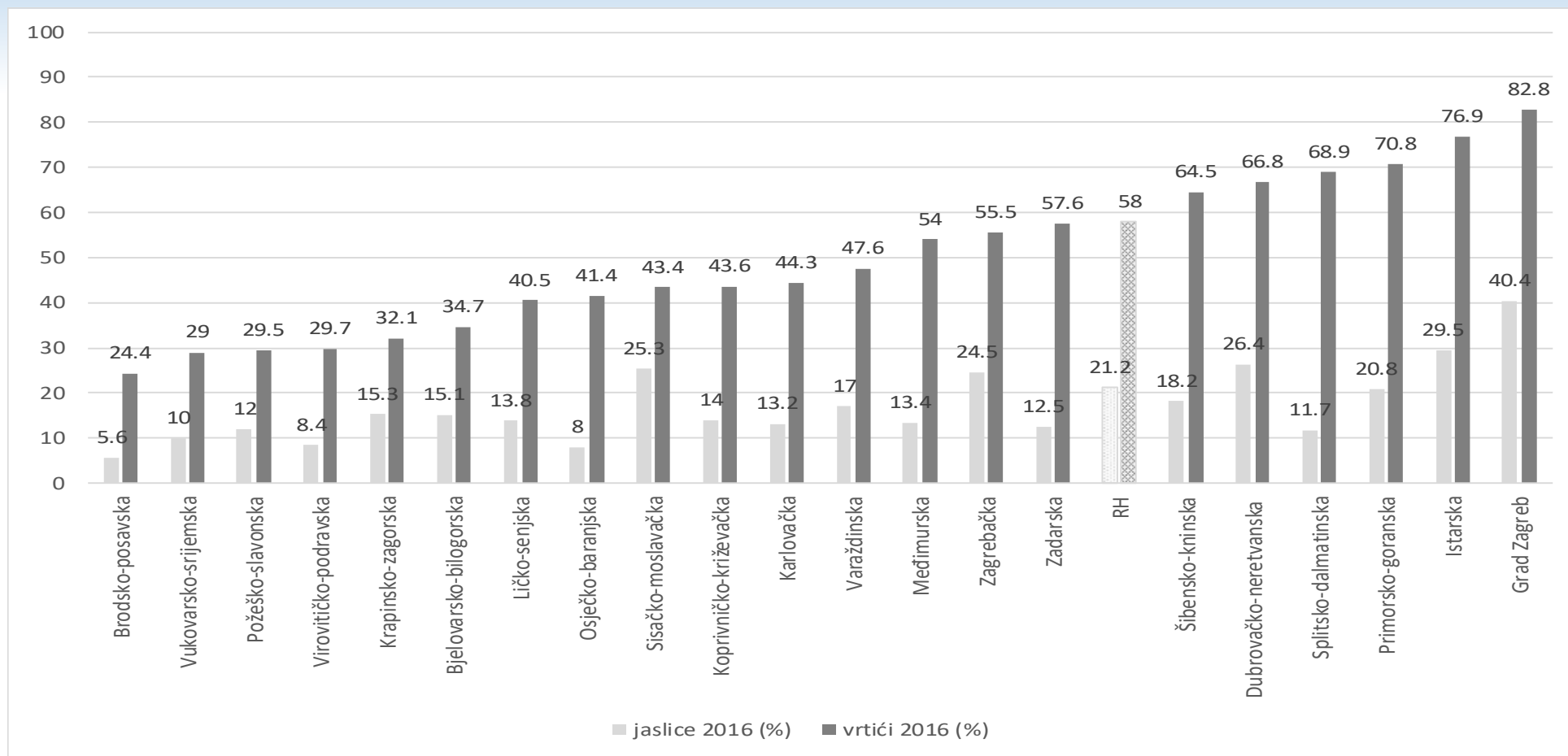
Novi socijalni rizici i izazovi obiteljske politike u hrvatskom kontekstu

- „Nove“ skupine u riziku: osobe koje su izgubile zaposlenje, zaposleni s niskim ili neredovitim primanjima, kućanstva opterećena stambenim kreditima
- Socijalna ranjivost radno-sposobnih, mlađih obitelji
- Komparativno niža izdvajanja za programe potpore obitelji i djeci (struktura izdvajanja!)
- Problem obuhvata i priuštivosti usluga predškolskog odgoja i obrazovanja; obuhvat djece >3 g. – 53% (EU28 83,3%)
- Regionalne razlike u pristupu uslugama te socijalnim naknadama! „lokalne socijale države“
- Relativno mala uloga JRLS i organizacija civilnog društva u smanjivanju siromaštva djece (Stubbs i sur., 2017.); institucionalna fragmentiranost te slaba koordinacija između različitih institucija i razina vlasti (Stubbs, Zrinščak, 2015.)

Udio izdataka za naknade socijalne zaštite u BDP-u prema ESSPROS metodologiji (DZS, 2019.)

	2016.	2017.	EU - 28 u 2016.
Ukupni izdaci za naknade socijalne zaštite prema funkcijama	20,9	20,5	27,1
Bolest/zdravstvena skrb	7,0	6,9	8,0
Invaliditet	2,3	2,2	2,0
Starost	7,1	7,1	10,9
Preživjeli uzdržavani članovi	1,9	1,8	1,5
Obitelj/djeca	1,8	1,8	2,4
Nezaposlenost	0,5	0,4	1,3
Stanovanje	0,0	0,0	0,5
Socijalna isključenost koja nije drugdje klasificirana	0,3	0,3	0,6

Regionalne razlike u obuhvaćenosti djece predškolskim programima 2016. (Dobrotić i sur., 2017.)

Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti prema tipu kućanstva, 2016

	Stopa siromaštva		Teška materijalna deprivacija		Stopa siromaštva i socijalne isključenosti	
	HR	EU 28	HR	EU 28	HR	EU 28
Sveukupna	19,5	17,2	12,9	7,5	28,5	23,3
•bez uzdržavane djece	21,3	15,3	15,3	7,2	32,5	22,1
•s uzdržavanom djecom	18,0	19,4	10,8	8,3	25,0	24,6
Jedan roditelj s jednim ili više uzdržavane djece	32,3	33,9	24,6	16,0	43,4	48,2
Dvije odrasle osobe s jednim djetetom	16,4	12,8	8,5	5,5	22,0	17,9
Dvije odrasle osobe s dvoje djece	11,2	14,8	8,7	7,1	15,3	17,6
Dvije odrasle osobe s troje ili više djece	28,9	27,4	16,3	10,1	38,8	31,2

Siromaštvo djece u kontekstu novih socijalnih rizika u Hrvatskoj (Ajduković, Dobrotić, Matančević, 2017.; Ajduković, Matančević, Rimac, 2017.)

- Negativni utjecaj krize na dobrobit djece:
- Utjecaj na zdravstvenu zaštitu
- Nepriuštivost prehrane u školi
- Utjecaj na obrazovanje i obrazovne ishode
  - Poteškoće u podmirenju troškova obrazovnih potreba
  - Socijalna isključenost iz izvannastavnih aktivnosti i aktivnosti u privatnoj sferi
- Nesustavna potpora lokalnih i regionalnih vlasti, diskontinuitet mjera socijalnih programa (subvencije troškova prijevoza, udžbenika, programa)
- **Rizik ispadanja iz obrazovanja!** Važna pravovremena suradnja s CZSS i udrugama

Preporuke za unapređenje programa ulaganja u obitelji i djecu

- Omogućavanje sudjelovanja roditelja na tržištu rada i razvoj programa dohodovnih potpora
- Ujednačen regionalni razvoj u pristupu pravima i uslugama
- Integriran nasuprot fragmentiranom pristupu
- Ulaganje u programe ranog odgoja i obrazovanja i općenito preventivne programe, u cilju izjednačavanja šansi
- Jačanje međusektorske suradnje i dobre socijalne vladavine
- Razvoj partnerstva s OCD i modela održivog financiranja socijalnih usluga koje provode
- Nužnost strateške orijentacije prema ulaganju u djecu i prevenciji siromaštva djece kao društvenom prioritetu!